

Reportage:

En annan sorts kvinna

Text och foto: Lina Campbell
campbell.lina@hotmail.com
0709-392671

THAILAND. De är många, långt fler än i västländer och en mycket vanlig syn i offentligheten. De är i stort accepterade av samhälle och familj men kämpar ändå mot diskriminering och stigmatisering. De kräver mänskliga rättigheter, värdiga arbeten och ett drägligt vardagsliv. De vill kunna leva med dem de älskar. De är precis som alla andra. Nästan.

Följ med på en resa i landet som marknadsförs som "Amazing Thailand".

Där verkligheten för *sao praphet song* – Thailands *andra sorts kvinna*, inte är fullt så fantastisk.

Prem i myllret på turistgatan Khao San Road i Bangkok.

BANGKOK/PHRAE. De thailändska män som har en önskan att leva som kvinna ser oftast inget alternativ i att stävja och förtrycka sina känslor. Thailändska transpersoner påbörjar sin förvandling redan i grundskolan och det finns uppgifter om att en av trehundra thailändare är en transperson. De har länge varit en del av kulturen och samhället – men det betyder inte att livet som transperson här är enkelt.

Dimman av matos och avgaser ligger tät. På gatorna står kvinnor och män vid mobila små gatukök och säljer kryddstarka thailändskaspecialiteter, hisnande starka av både röd och grön chili. Färgglada tuk-tuks trängs på gatorna och förarna anstränger sig för att kunna lura med en och annan turist på en guidetur.

– Tuk-tuk miss, tuk-tuk, where you go? Ohh very faaar, how much you pay?

Trottoarerna kantas av små restauranger, frukt- och souvenirförsäljare. En äldre man står i ett gathörn med sin cykelvagn full med stekta insekter. Allt från skorpioner till skalbaggar, färdiga att inmundigas av den modige. Mannen ser sliten och härdad ut, kanske både av ett hårt liv och en stark sol.

Regnvatten porlar ner i gatubrunnarna så här flera timmar efter det kraftiga regnoväddet. Just nu är värmen och luftfuktigheten överväldigande och det känns som om åskan återigen är på väg att ta Bangkok som gisslan.

Där jag står och dagdrömmer hör jag någon säga:

– Lina, is that you? Jag tittar upp och framför mig står en vacker ung kvinna. Kan detta vara Prem tänker jag samtidigt som hon leende sträcker fram sin hand.

– I am Prem, nice to meet you.

Hon är klädd i en svart kjol och gul topp.

Handväskan har hon nonchalant slängd över axeln medan hon självsäkert och vant passerar mellan försäljare och turister. En man på cykel gör ett konstigt läte, säger något och tittar efter oss där vi går ner för en liten gränd.

– Typiskt thailändska män. Thailand är ett väldigt patriarkalt samhälle. De tror att det är okej att behandla kvinnor så respektlöst. Ni har det bättre i Europa, säger Prem och gör en min som tydligt visar hennes missnöje.

Många är de västerländska turister som säkert slagits av hur många transpersoner det finns i Thailand. Gå ner för nästan vilken livlig gata som helst och chanserna är goda att du kommer kunna urskilja minst en transperson.

Den första könsbytesoperationen i Thailand genomfördes 1972 och landet utför idag fler operationer än något annat land i världen.

Den totala befolkningmängden i Thailand är i dag drygt 69,5 miljoner. Uppgifter om antalet transpersoner i landet varierar från blygsamma 10 000 till den mer realistiska siffran 300 000. Men det finns ingen officiell statistik.

Det är lätt att tro att Thailand är någon slags fristad för dessa människor. Att de är respekterade, erkända och åtnjuter samma rättigheter som andra medborgare. Varför skulle det annars finnas så många av dem?

Men, är det verkligen så enkelt – finns du bara för att du syns?

Prempreeda Pramoj Na Ayutthaya eller Prem som hon kallas, föddes som pojke men redan i fem-sexårsaldern visste hon att hon ville vara tjej. Sedan dess har hon steg för steg förvandlats till den vackra sao praphet song hon är idag. För ett otränat öga är det omöjligt att se att hon inte är genetisk kvinna.

– Nej det är ovanligt att folk ser det. Ett roligt uttryck bland oss säger att bara spöken kan se andra spöken, säger hon och skrattar hjärtligt men tillägger snabbt att vissa är mer kvinnliga än andra.

Prem är frispråkig och glad och pratar oklanderlig engelska. Något hon lärt sig genom studier vid universitetet i Chiang Mai och vid Mahidoluniversitetet i Bangkok.

Hennes huvudämne på institutionen för sociologi var antropologi, och tiden där ägnade hon åt att närmare studera sin egen minoritetsgrupp, sao praphet song. Detta är det korrekta thailändska begreppet för transkvinnor och kan på svenska översättas till "en annan sorts kvinna".

Idag arbetar Prem på en hivklinik i Sukhumvit, i närheten av Patpong – Bangkoks red light district. Dessutom är hon aktiv som forskare och aktivist i organisationen Asia Pacific Transgender Network.

Men att hon skulle studera var aldrig en självklarhet. Prem far hade ett enkelt arbete vid det kommunala vattenverket. Hennes mor, som kom från ett konservativt hem, fick aldrig lov att studera även om hon ville det, och skulle egentligen förpassats till ett liv som hemmafru, om det inte varit för hennes järnvilja. Hon lyckades därför få ett arbete vid samma vattenverk som Prens far.

Det var också modern som uppmuntrade Prem att börja studera, då hon ansåg att livet som sao praphet song skulle bli tufft nog ändå.

» **Bara spöken kan se andra spöken**

– Prem

Thailands välkända färdmedel tuk-tuk i Bangkoks täta trafik. T.v.: Prem vid en konferens i Bangkok. Ovan: Gatan Ratchadamnoen Klang.

– I Thailand behöver män bara lägga i ettans växel, kvinnor får lägga i fyran och transpersoner måste jobba tio gånger så hårt – minst. Detta för att uppnå bara nästan samma lön, position och uppskattning. Hur hårt vi än arbetar så kommer vi alltid vara överkvalificerade och underbetalda. Det är inte konstigt att så många transpersoner här tvingas in i sexindustrin, säger Prem.

förstår kvinnor som vill bli män och de får mycket mer respekt än vi. Det är mer begripligt i det patriarkala samhället att man hellre vill leva som man. Men om en man vill vara kvinna rynkar folk på näsan och frågar: "Du som var så bra som man, varför ska du förstöra dig själv och bli kvinna?", fortsätter Prem medan regnet piskar mot fönsterrutan.

» **De frågar: "Varför ska du förstöra dig själv och bli kvinna?"**

– Prem

Under en promenad genom Banglamphu, en stadsdel i centrala Bangkok berättar Prem om sin förvandling från man till kvinna, samtidigt som hon pekar ut alla sevärdheter. Vi går genom det hektiska turistlivet på Khao San Road, fortsätter ut på den hårt trafikerade paradgatan Ratchadamnoen Klang som leder upp mot det magnifika demokratimonumentet och Fort Mhaka. Den stora vägen pryds av gigantiska skyltar med inramade och färggranna bilder på medlemmar av kungafamiljen och i mitten av de tio vägfilerna växer rosa thailändska tulpaner.

Men plötsligt öppnar himlen sig, regnet öser ner i störtskurar och åskan hänger mörk och hotfull i luften. Ett litet café blir den självklara räddningen från naturens makter. Och över en fika fortsätter Prem att berätta om hur hon tidigt kände sig annorlunda. Ungefär samtidigt förstod hon att livet inte skulle bli lätt.

– Det finns inte någon särskild tidpunkt då jag "kom ut". Det var så självklart och skedde bit för bit så som det oftast är för thailändare. Alla i familjens närhet visste, men kanske försökte mina föräldrar att blunda för det. Men grannarna, släkt och vänner sa till dem att jag var *kathoei*, "varken man eller kvinna". Jag hade fötts i en mans kropp men hade en kvinnas hjärta och hjärna, berättar hon.

– Det var inte helt oproblemiskt. Många

Caφέet där vi sitter är fullt till bristningsgränsen, nästan uteslutande av tonåriga skolungdomar klädda i den obligatoriska blå-vita uniformen. Ljudnivån är hög och stämningen livlig.

Redan långt innan Prem var så gammal som de är nu, hade hon anammat mycket av det kvinnliga sättet och språket. Hon började prata som en tjej, delvis genom att använda den artiga ändelsen *kha* istället för det maskulina *krap*, när hon gick i mellanstadiet.

Kvinnliga könsormoner började hon äta när hon var sjuett år och Prens mor hjälpte henne att välja hennes nya, mer feminint klingande namn när hon var tjugo.

Då jag otvunget och nyfiket frågar henne vad hon hette innan så blir hon upprörd. Men på thailändskt manér lyckas hon behålla glimten i ögat, och säger till mig att jag är oförsämd. Det namn hon en gång fick av sina föräldrar tillhör hennes förflutna. Något hon helst bara vill glömma.

I Thailand är det mycket ovanligt att transpersoner inte lever ut sin önskan om att leva som det andra könet. Att förtränga sådana känslor är, trots de svårigheter de kan möta, inte ett alternativ.

Det är också ovanligt att man som transperson söker professionell hjälp för att få hjälp med sina tankar. I ett första skede vänder man sig till en *system* eller en *senior*, alltså en äldre transperson

som har erfarenhet av smink, kläder, hormoner och uppförande. Hormoner är lätta att få tag på, även för minderåriga och tas ofta utan något överinseende av läkare. De finns att köpa receptfritt på nästan varje apotek.

Det är inte förrän den dagen de vill göra en kirurgisk könskorrigering som de söker läkare. Prem som idag är 33 år, väntade länge och genomgick fullständigt könsbyte relativt sent i livet, bara för några år sedan.

– Jag brukade inte må dåligt bara av det faktum att jag hade ett manligt könsorgan. Och operation var egentligen aldrig viktigt för mig. Men en dag stod jag inte ut med synen som mötte mig i spegeln. Jag hade under lång tid lagt all min tid på studierna och låtit mitt yttre förfalla.

Dessutom så slutar hormonerna att verka när man tagit dem en längre tid. Jag blev mer och mer manlig och det var då jag beslutade mig för att operera mig, berättar Prem.

En del väljer att bara transformeras med hjälp av hormoner vilket ger kvinnligare former, ljusare röst och mindre behåring. Andra opererar bara bröstet medan vissa gör många kirurgiska ingrepp för att bli så vackra som möjligt.

Men det är långt ifrån alla sao praphet song som vill eller har möjlighet att genomgå en könskorrigering. Kostnaden för både bröstoperation och könskorrigering brukar på en bra klinik hamna runt sextio tusen kronor, vilket är långt under motsvarande operationer i väst. Men för thailändarna själva är det väldigt mycket pengar.

Fram tills nyligen erbjöd så många som 16 000 kliniker kirurgisk kastrering, alltså avlägsnande av testiklarna. Detta ger en klar indikation på hur många som vill byta kön, men som inte har ekonomisk möjlighet att genomgå fullständig könskorrigering. Kastreringen kostade bara några hundralappar men Thailands medicinska råd har nu förbjudit kliniker att utföra denna typ av operation.

” Sedan dagen jag öppnade ögonen i denna världen har jag velat bli kvinna.

– Aum

Men alla sao praphet song är knappast stöpta i samma form. De har alla olika sätt att leva som kvinna.

Jag befinner mig på en frisörsalong i norra Thailand, i en liten stad som heter Phrae. Salongen drivs av Watcharin ”Aum” Yamsadet och hennes väninna Katy. I soffan sitter Udomsak ”Kara” Kumrangsee som är makeup-artist och precis hemflyttad från Bangkok.

De är 31 år, uppväxta i Phrae och goda vänner sedan länge. Och de är alla tre sao praphet song - en annan sorts kvinna. Fast på olika sätt.

Phrae är en av de äldsta städerna i norra Thailand och ligger ungefär 55 mil från Bangkok, och staden skiljer sig på många sätt från huvudstaden. Phrae omges av berg och grönskande skog och har massor av naturattraktioner, buddhistiska tempel och andra kulturella sevärdheter. Atmosfären är gemytlig och rofylld. Här, både i staden och provinsen med samma namn, får man definitivt uppleva det riktiga Thailand, långt bort från turistfällor och västerländska influenser. Knappt en enda turist syns i sikte och möter man en så är det fullt naturligt att man stannar och pratar. Här är sao praphet song en betydligt vanligare syn i gatubilden än vad *farangs*, eller västerlänningar är.

Denna stad slår verkligen hål på den envisa myten om att sao praphet song endast skulle vara ett symtom på den lukrativa sexturismen i landet.

Hair Do är en liten salong med två stolar. Här står Aum och Katy och klipper och färgar

hår på både unga och äldre Phraebor. Just denna dag är det full rulljans i salongen som ligger på en av huvudgatorna, Choe Hae i de centrala delarna av staden.

Det märks att kunderna tycker om att komma hit. Det är högt i tak, stämningen är kärvändig och alla skrattar och pratar i mun på varandra. På TV:n rullar en populär thailändsk såpopera på hög volym. Till och med den stora gatan utanför ter sig tyst och lugn i jämförelse.

Aum, Katy och Kara pratar alla öppet och ogenerat om sina liv, även om Aum är den som har lättast för att uttrycka sig på engelska.

– Ända sedan den dagen jag öppnade ögonen i denna världen har jag haft en önskan om att leva som kvinna. Jag var född i fel kropp. Jag har alltid älskat min

mammans skor och smink, tyckt om pojkar och tjejiga grejer. Men jag opererade mig för bara tre månader sedan. Anledningen till att jag väntade så länge var för att jag inte hade pengar innan. Och jag ville vara riktigt säker innan jag gjorde det, berättar Aum som är urtypen för kvinnlig skönhet. Om det nu finns någon sådan.

Katy däremot har inte de typiska yttre attributen som många direkt förknippar med sao praphet song. Hon är i stället kortklippt i en trendig frisy, har jeans och t-shirt och en knappt skönjbar makeup. Men hon pratar kvinnligt med de ändelser och artighetsfraser som en thailändsk kvinna gör och förväntar sig att bli kallad hon – inte han.

– Jag är kanske inte så vacker som andra, har inte långt hår och en massa smink och så. Förut

hade jag det men jag tröttnade på det. Jag har inte heller något intresse av att operera mig, säger Katy samtidigt som hon sopar hår från golvet.

– Titta, titta Katy har också tuttar, retas Aum med Katy och petar på henne i brösthöjd.

Och visst – där under t-shirten skymtas små bröst. Alla i salongen skrattar hejdlöst och Katy rodnar lite. När de lugnat ner sig förklarar hon:

– Jag äter hormoner i perioder, kanske någon gång i månaden. Man får bättre hy, blir mjuk och len och så får jag ett gulligt ansikte. Jag trivs med det, men jag vill inte ha stora tuttar, säger Katy och skrattar igen.

– Jag är kvinna på insidan och jag vill absolut inte definieras som gay, förklarar hon.

Uppväxten i den lilla staden var rofylld och bra för dem allihop. Det var inte förrän de blev lite äldre som de fick erfara diskriminering och fördomar. Vetskapen om att de faktiskt var annorlunda började göra sig påmind i slutet av tonåren.

Aum berättar hur det gick till då hon, som alla tjugoåriga genetiska män i Thailand, var kallad till mönstring till militären. Mönstringen sker genom lottning där alla rekryter drar en lapp som är antingen röd eller svart. Den svarta betyder att du får frisedel, den röda tar dig vidare till nästa sällning där alla får ett nummer beroende på lämplighet. Aum fick frågan om hon var kathoey.

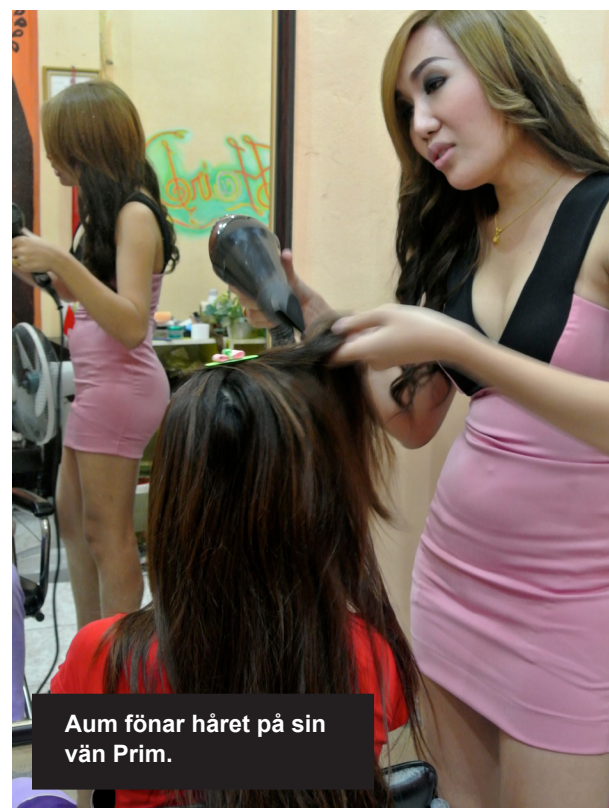
– Militären valde att använda ett nedvärderande begrepp. Men jag kunde ju inte neka till hans fråga. De gav mig i alla fall nummer fyra som betyder att jag lider av en psykisk störning. Jag frågade hur de kunde anse att jag var psykiskt sjuk och galen, när jag var en fullt fungerande människa som studerade på universitetet, berättar Aum

Katy och Kara äter lunch och räknar på hur många de känner som är sao praphet song.

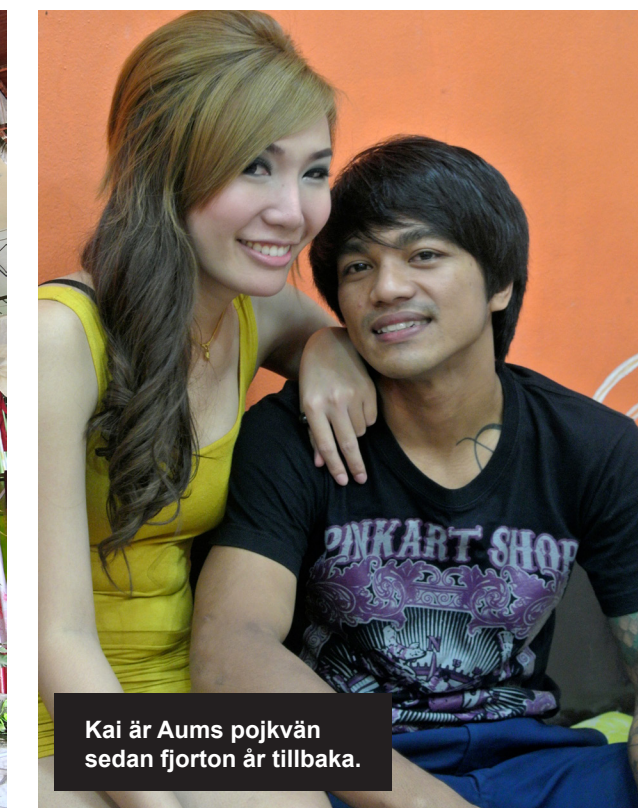
Aum, Kara och Katy en fredagskväll, på ett av Phraes få uteställen.

Aum fönar håret på sin vän Prim.

Aum och Katys frisörsalong Hair Do.

Kai är Aums pojkvän sedan fjorton år tillbaka.

och får nästan skrika för att överrösta hårfönen.

Intyget från mönstringen följer thailändska män genom hela deras liv. De måste kunna visa upp det vid jobbansökningar men också vid ansökan om banklån. De flesta arbetsgivare tvekar inför att anställa någon med ett intyg som säger att hon är psykiskt sjuk. Det innebär också att det är omöjligt för dem att leva i diskretion.

Vid universitetet i Uttaradit, en grannprovins till Phrae, studerade Aum business. Men hon fick inga jobb efter att hon tagit examen. Till en början sökte hon tio jobb, både i Bangkok och i hemstaden. Hon sökte kontorsarbeten på företag, små som stora. Det var näst intill samma förfarande hos alla arbetsgivare, men med en liten skillnad mellan de båda städerna. I Phrae bad de henne inte ens att komma på intervju.

– Om jag frågade sa de bara: ”Tyvärr vi kan inte anställa sådana som dig”. På de jobb jag sökte i Bangkok däremot fick jag oftast komma på intervju. De läste mitt CV och var imponerade och sa att jag var en bra kandidat. Allt gick bra men varje gång sa de att de skulle höra av sig inom några dagar. Men jag visste att de inte skulle göra det. Det var bara något de sa.

Men Aum vägrade nedslås av företagets förlagda rekryteringspolicys. Och eftersom hon alltid varit road av skönhet och hår så gick hon vidare mot nästa dröm i livet. Aum utbildade sig till frisör och när hon stötte ihop med Katy, som under en tid jobbat som hårstylist i Bangkok, bestämde de sig för att öppna en salong tillsammans. Det är tre år sedan nu.

Kärlekslivet har inte heller varit en dans på rosor. Aum och hennes pojkvän Kai träffades för fjorton år sedan, när de var sjutton år gamla. Deras relation motarbetades av många, framförallt Kais föräldrar som var förfärade och trodde att deras son var homosexuell. Men Aum gjorde allt för att bli accepterad och till slut började de se personen Aum, inte bara det faktum att hon var sao praphet song. Trots de prövningar deras förhållande utsatts för har Kai aldrig brytt sig om ifall någon undrat hur han kan vara ihop med någon som Aum.

– Jag tänker på henne som något mer än en flickvän. Hon är en vän, en förälder, en syster. Hon är allt för mig och jag kan inte leva utan henne. Hur skulle någon kunna ifrågasätta den kärleken? säger Kai.

På en liten restaurang i närheten av salongen berättar Katy att hon har så många som tjugo vänner som är sao praphet song, och det bara i lilla Phrae. En av dem är Kara. Hon pratar bara lite engelska men genom Aum och Katy berättar hon att hon inte har gjort någon operation för att förbättra sitt yttre. Trots detta ser hon mycket kvinnligt ut och har också lyckats väl på alla de skönhetsstävlingar hon ställt upp i över hela landet. Kara överraskar Aum och Katy totalt när hon berättar att hon inte skulle tveka en sekund om hon hade haft pengar. – Då hade jag opererat mig med en gång, säger hon obekymrat och sorplar i sig det sista av den kryddstarka nudelsoppan.

När de växte upp behövde de aldrig känna sig ensamma eller annorlunda. Aum berättar att hon i sjunde klass hade tre klasskamrater som var sao praphet song och sammanlagt var de mellan sjuttio och hundra sao praphet song fördelade på tolv skolklasser på grundskolan i staden med omkring 30 000 invånare.

– För ett år sedan hörde jag att de var så många som trehundra, bara i en av grundskolorna här i Phrae. Sammanlagt i hela staden skulle jag tro att det bor ungefär tusen sao praphet song här, säger Aum och får medhåll av Katy.

Livet i Phrae är på många sätt annorlunda från Bangkok. Visst finns det massor av transpersoner i Bangkok också men det som underlättar i Phrae är att alla känner alla och många av invånarna går till Katy och Aum för att fixa håret.

Och även om livet inte varit helt utan motgångar tidigare så känner de i dag varken av diskriminering eller fördomar. De tänker inte alls på att de är annorlunda och i en stad med så många sao praphet song är de helt enkelt en så vanlig syn att ingen direkt höjer på ögonbrynen.

Forskarna är oeniga om den högre andelen transkvinnor i Thailand beror på ett större antal personer med vad som fortfarande kallas könsidentitetsstörning eller om det är så att det bara finns en större vilja och framförallt möjlighet att leva ut dessa känslor, jämfört med i västerländer.

Även om det kanske finns biologiska orsaker så verkar det som att Thailandns höga antal främst beror på religionen, kulturen och samhället.

Transpersoner har länge varit en del av den

” Jag har inget intresse av att operera mig.

– Katy

” De sa bara: ”Tyvärr vi kan inte anställa sådana som dig”.

– Aum

traditionella och thailändska kulturen. Ett par exempel finns i det thailändska hovet och i militären. Hovet hade tidigare endast kvinnliga anställda som tjänade kungafamiljen, för att minska risken för sexuella aktiviteter. Dessa fick istället klä sig och uppföra sig som män.

Motsvarigheten fanns hos militären. Då endast män var välkomna på förläggningarna arbetade där därför endast män som underhållare åt de högt uppsatta militärerna. De fick därför klä sig och uppträda som kvinnor.

En del av detta har sedan levt vidare i viss form på festivaler och gatufester, framförallt på landsbygden i Thailand. Pojkar som där har klätt ut sig till flickor har mottagits med entusiasm och har fått mycket positiv uppmärksamhet.

Kanske grundar sig denna öppenhet i landets religion buddhismen, där *tolerans* är den centrala principen. Detta genomsyrar hela det thailändska samhället där ungefär 95 procent är buddhister. Den sociala attityden mot människor i allmänhet, men också särskilt mot minoritetsgrupper som exempelvis transpersoner, är därför generellt sett accepterande och tolererande.

Den engelska författaren Richard Totman skriver i sin bok ”The third sex Kathoey: Thailand’s Ladyboys” om hur alternativa kön länge haft en plats i den thailändska kulturen, men också hur ett tredje kön också beskrivits i gamla buddhistiska texter.

I en text om skapandet av världen som hittats

nerskrivna på palmblad, och som enligt forskare bygger på forntida muntliga traditioner, beskrivs till skillnad från i Gamla Testamentet inte bara de två könen man och kvinna. Här nämns dessutom en hermafrodit. Någon som vi i dag skulle kalla *intersexuell*, alltså en person född med könskaraktäristika av båda könen. I berättelsen behandlar mannen och kvinnan varandra kärleksfullt och säger sig älska varandra, medan de talar om för sina barn att de inte hyser några varma känslor för ”hermafroditen”.

Här i kan man alltså även finna roten till dagens stigmatisering och diskriminering.

En spirituell förklaring till varför en person blir just sao praphet song är att det är en direkt konsekvens av ett promiskuöst levnadssätt eller

En androgyn liggande Buddha utanför templet Wat Phra That Suthon Mongkhon Khiri i Phrae, norra Thailand.

Fakta:

Definition

Transpersoner (engelska: transgender) är de män eller kvinnor i alla åldrar som är missnöjda med den könsidentitet som tillskrivits dem vid födseln. Kanske lever de på heltid med en alternativ könsidentitet, andra avser att göra det, eller skulle göra det om omständigheterna tillät det. Det väsentliga är identiteten och känslan. Den sexuella läggningen är irrelevant och har ingenting med könsidentiteten att göra. Begreppet transsexualism begränsas vanligen till de transpersoner som söker eller har genomgått genital kirurgi. (Källa: Transgender Asia).

Olika begrepp

Sao praphet song: Betyder ”en annan sorts kvinna”. Korrekt begrepp som används i thailändsk media.

Phuying khaam phet: Betyder ”kvinna bortom sexualitet”. Är som ovanstående ett korrekt begrepp och omfattar också lesbiska kvinnor.

Satree khaam phet: Som ovanstående, men *satree* betyder lady eller madam - en finare kvinna. Används ibland av de transkvinnor som är välutbildade, fullt opererade och vackra.

Kathoey: Är ett traditionellt begrepp för transmän, transkvinnor och homosexuella. Ursprunglig betydelse var ”frukt utan kärnor”. Kan ibland uppfattas som nedlåtande även om en del transpersoner själva använder begreppet.

Shemale och ladyboy: Är västerländska begrepp. Många transpersoner är obekväma med dessa då de ser sig som kvinnor. Men det finns också de som själva valt att definiera sig som ladyboy eller shemale.

Transpersoner i Sverige

I Sverige har fler än 700 personer bytt kön genom kirurgisk könskorrigering. Utöver dessa finns ingen statistik på hur många transpersoner totalt som lever i Sverige. Personer som är myndiga, svenska medborgare och sterila får efter en omfattande utredning byta kön, kirurgiskt och juridiskt - detta är reglerat i lag. Kravet på sterilitet har varit föremål för en omfattande kritik och efter stora påtryckningar är en ändring på väg. Problemen för svenska transpersoner liknar i viss mån de man kan se i Thailand: bristfällig och otillgänglig vård, diskriminering och stigmatisering vilket ofta leder till sämre psykisk hälsa. (Källa: RFSL)

otrohet i ett tidigare liv. Detta är buddismens idé om *kamma* vilken har sitt ursprung i hinduismens *karma*.

Den bygger alltså på att en människas handlingar leder till konsekvenser, ungefär som ett andligt bankkonto. Goda handlingar leder till goda konsekvenser, medan onda handlingar leder till onda konsekvenser, vilket i slutändan kan leda till att du återföds som en beklagansvärd person.

Därför är den vanliga uppfattningen i det thailändska samhället att transpersoner har blivit som de blivit för att de straffas för odugder begångna i ett tidigare liv.

I Vinaya, en del i theravadabuddhismens textkanon, finns regler för buddistmunkars uppförande. Där beskrivs både män och kvinnor, samt män som finner nöje att ha relationer med män samtidigt som de känner att de är som kvinnor.

Vissa forskare menar att Siddhartha Gautama, alltså Buddha själv, var tolerant mot dessa munkar. Det finns även uppgifter om att Buddhas kusin Ananda föddes som transperson i flera hundra tidigare liv och att alla egentligen någon gång varit sao praphet song, eftersom alla varit mer eller mindre promiskuösa eller otrogna.

Utbildade personer och de som har svårt att tänka kritiskt och har matats med uppfattningen om kamma sedan barnsben, tror att det är så här det faktiskt förhåller sig.

Prem som själv är sao praphet song har som antropolog ägnat åtskillig tid åt att studera

transpersoner i Thailand ur ett sådant perspektiv. – Denna uppfattning har absorberats av samhället och är en naturlig del av kulturen och människors tankesätt. Och när transpersoner själva tror att det är på det här viset blir det självstigmatisering. Det gör så att de ser ner på sig själva ännu mer och själva tycker att de måste straffas i detta livet. De tror att de är dömda till ett liv i prostitution eller annat degraderande arbete, säger Prem.

Kanske kan thailändska transpersoners situation i dag vara ett arv från den traditionella buddhistiska idén. De har blivit något de inte kan råda över i detta livet och därför anses de vara en grupp som bara kan beklagas.

Social utslagning, diskriminering, prostitution och hivinfektion bidrar till stigmatiseringen och vice versa. Det är som en ond cirkel som är svår att bryta.

Utöver detta kommer oviljan hos de thailändska lagstiftarna att erkänna transpersoner som likvärdiga medborgare.

Transpersoner i Thailand förvägras i dag många rättigheter och lagar i det dagliga livet. Det faktum att de inte har rätt att byta sin juridiska könstillhörighet är en viktig faktor. Identitetshandlingar som pass, id-kort och födelsebevis som många gånger efterfrågas i det dagliga livet, säger att de är män när de faktiskt både ser ut som och lever som kvinnor.

– Jag reste till Hong Kong för att medverka på ett

seminarium en gång och jag kommer aldrig resa dit igen. Jag blev tagen till ett rum på flygplatsen med bara män, sedan frågade de ut mig på ett mycket nedvärderande och diskriminerande sätt. Det var hemskt. Det är problematiskt eftersom jag måste se ut som en man på passet som säger att jag är en Mr, men samtidigt ser jag ju ut som en kvinna i verkligheten, säger Prem.

Vi säger farväl vid floden Chao Phraya som flyter i strida strömmar genom Bangkok. Prem måste skynda sig hem för att förbereda sig inför en konferens i Manila kommande vecka. Konferensen arrangeras av Världshälsoorganisationen och FN

och ska behandla den ständigt aktuella frågan: hur ska hälso- och sjukvården och det hivpreventiva arbetet i Asien och Stillhavsområdet förbättras för att också tillfalla transpersoner?

Men ingen vet när lagar och offentliga principer kommer ändras för att erkänna Thailands sao praphet song, så som buddhismen en gång erkände dem.

Kanske får de vänta på de obegränsade chanser som ges då de återföds i kommande liv. ■

Text och Foto: Lina Campbell
campbell.lina@hotmail.com

Thailändska advokaten Ratchaneekorn Lapvarnich:

”Lagstiftarna är mycket konservativa”

Vid ett seminarium i regeringshuset Chaengwattana i Bangkok debatterades i september återigen behovet av en ny lag som kan erkänna transpersoner juridiskt och samtidigt ge dem en passande könstillhörighet. I panelen deltog bland andra advokaten Ratchaneekorn Lapvarnich.

Det är tio år sedan Thailand upphörde att klassa homosexualitet som en psykisk störning och fem år sedan som lagen om sexuella övergrepp ändrades till att också skydda män, samt kvinnor inom äktenskapet. Mycket har alltså hänt det senaste decenniet och många hoppas att en ny könstillhörighetslag för trans- och intersexuella personer blir nästa stora steg. Transgenderrörelsen här har länge lobbat för en sådan lag, men senast 2007 röstades ett lagförslag ner av de thailändska lagstiftarna.

Hur såg det förslaget ut?

– Det handlade om att erkänna transpersoners rätt att ansöka om en ny titel som är förenlig med deras könstillhörighet. Det var skrivet i ett förslag att transkvinnor skulle få benämningen Ms istället för Mr. Men det fanns också mer neutrala förslag.

Om det i framtiden blir verklighet, vilket titelnamn vore lämpligast att använda?

– Det är möjligt och lämpligt att man fokuserar på en könsneutral benämning när det återigen

är dags för påtryckningar för en lagändring. Jag föredrar att inte nämna någon könstillhörighet överhuvudtaget, inte i något officiellt dokument.

Vi skulle kunna göra som exempelvis Australien har gjort, som har lagt till ”annan” som alternativ i stället för Ms, Mrs eller Mr.

Varför är det så svårt att få till en ändring av lagen om könstillhörighet?

– Thailandare accepterar bara två kön: män och kvinnor. Läs den thailändska privaträtten så ser du att bara män och kvinnor kan gifta sig med varandra. Varje lagparagraf använder orden ”man och kvinna” istället för bara människa. Att transpersoner och samkönade äktenskap aldrig erkänns i lag är för att thailändska lagstiftare är mycket konservativa och aldrig har vågat närma sig denna typ av lag. Än i dag hör jag folk runt omkring mig fråga varför vi ska godkänna en ny benämning för dessa människor.

När tror du att Thailand kan vara redo för en förändring?

– Vi har mycket att göra innan något kan hända, och vi måste börja jobba med detta nu. Den första uppgiften är att förbereda samhället och utbilda människor. Vi måste förklara varför detta är så viktigt. Och naturligtvis handlar det om mänskliga rättigheter och mänsklig värdighet.

Vilka lagar skyddar en person som anser sig ha blivit diskriminerad på grund av sin könsidentitet?

– Det finns en diskrimineringslag som gäller ”oavsett kön, ras och språk” nämnt i grundlagen.

Ratchaneekorn Lapvarnich är filosofie doktor i juridik vid Thammasatuniversitetet i Bangkok. Här talar hon på ett seminarium vid Nationella kommissionen för mänskliga rättigheter i regeringshuset Chaengwattana i Bangkok.

Ytterligare en artikel stadgar mänsklig värdighet, rättigheter och frihet för person i allmänhet. Även om inte sexuell läggning eller liknande nämns så kan man hänvisa till dessa artiklar. Så jag tycker man kan säga att vi i princip, rent teoretiskt inte kan diskriminera hbtqi-personer*.

*HBTQI står för homo-, bi-, trans-, queer- och intersexuella personer. ■

Text och Foto: Lina Campbell

Sisterskap i mörkret

PATTAYA. Sol, stränder och salta bad. Det är för många synonymt med Thailand. Men Pattaya, turistorten några mil söder om Bangkok har mest gjort sig känd för sexturismen. Hit åker många män för den fria och öppna hållningen till prostitution. Men det är inte för alla som detta betyder rekreation och välmående. För många av de transkvinnor som arbetar i sexindustrin innebär det vrede, skam och dubbel stigma. Och hiv.

Hon är en av alla tusentals sao praphet song som försörjer sig som sexarbetare i Pattaya.

På jakt efter bättre möjligheter och ett bättre liv arbetar de i mörkret. De drömmer om att deras ansträngningar kommer att löna sig. Att de en vacker dag kommer att kunna leva i ljuset. Just nu, i skuggan av framtiden, är det mycket som är svårt att övervinna. De är redan hårt drabbade av diskriminering, stigmatisering och oftast även fattigdom. Många har en bakgrund som nästan bara kan leda dem en väg – den in i sexindustrin.

Våldsamma kunder. Droger för att klara av den hårda vardagen. Polisens gläpord och trakasserier. Könssjukdomar. Hiv eller "Det" som de säger.

– Som nyfödd börjar man från noll, men inte transpersoner. Vi börjar från minus. Och vi måste kämpa otroligt hårt. Ändå får vi ingenting för det.

Det säger Pop, handledare och utbildare på organisationen Sisters i Pattaya, en organisation som uteslutande riktar sig till transpersoner. Sisters lokaler i södra Pattaya är en plats där de alla är välkomna.

De gröna väggarna på de två översta våningarna pryds av upplysande planscher och uppmaningar att testa sig. Bilder på könsorgan svårt deformerade av könssjukdomar, tecknade serier om hur man använder kondom på rätt sätt. Och så visdomsorden *no condom – no sex!*

Pattaya har en stor andel invånare som är *sao praphet song*, vilket är det thailändska begreppet för transkvinnor och betyder "en annan sorts kvinna". Under turismens högsäsong finns mellan 3 500 och 5 500 i Pattaya och de två granndistrikten Sriracha och Sattahip. Vid lågsäsong är de betydligt färre då många åker

vidare till andra platser eller tillbaka till sina hemorter. Just de *sao praphet song* som är i Pattaya tillfälligt är svåra att nå ut till, eftersom många inte vet om att Sisters finns.

Men Sisters personal beger sig ofta ut i natten för att värva medlemmar, dela ut kondomer och prata säkert sex och mänskliga rättigheter med sexarbetarna i staden. Detta uppsökande arbete kallas för the Hot Zone, och innebär att frivilliga, tillsammans med Pop varje vecka besöker olika barer, parker eller platser där många transpersoner samlas. Av Sisters 1 550 medlemmar försörjer sig 90 procent genom att sälja sex.

”**Man undervisar varken om sex, könssjukdomar eller olika sexuell läggning.**

– Pop

råd att operera sig – andra för att klara livhanken. Strippklubbarna är uppbyggda helt öppet utan ytterväggar men täcks av plättak. En efter en ligger barerna sammanlänkade nästan som ett öppet kontorslandskap ute i det fria. Pelare och innettak pryds av färgglada lampor och neonskyltar. Girlanger med världens alla flaggor hänger längs bardiskarna och en och annan bordsfläkt kämpar mot alla odds för att göra temperaturen mer behaglig.

Än så länge är kvällen ung och inte många kunder har hittat in. Här sitter både kvinnor och *sao praphet song* uppradade på barstolar – och väntar. En del fixar håret, andra målar naglarna.

I mitten av en bar finns en gjuten förhöjning med en metallstång. Där står en hårt sminkad tjej i utmanande kläder och skyhöga klackar. Hon dansar lite, ämar sig och trycker sig mot stängan. Hon ser loj och uttråkad ut. En och annan västerländsk man sitter med en thailändsk tjej vid sin sida. En man tittar bort när jag möter hans blick.

Pop söker snabbt upp de transkvinnor som arbetar här. Många känner hon redan men nu är hon på jakt efter nya ansikten. Hon har en surfplatta med presentationer i sexualutbildning, främst om hur man skyddar sig mot könssjukdomar. Och hur det ser ut när man redan drabbats.

– I grundskolan undervisar man varken om sex, könssjukdomar eller olika sexuell läggning. Därför är det få som vet något om detta. Vi får ta ansvar för det som skolan brustit i. Ibland är det redan för sent, säger Pop.

När hon visar bilderna sprids fnittret i baren. Många vill komma och kolla vad som är så roligt. De pekar och håller för sina ansikten. Förfärade och förvånade tittar de på skärmen med storögd fascination. Pop delar ut kondomer och glidmedel och ber tjejerna att komma till Sisters och testa sig.

Ett tvillingpar, båda *sao praphet song*, sitter lite för sig själva och fixar håret på varandra. De ser mycket unga ut. De skulle kunna vara sjutton år, men också yngre. Det är svårt att lämna dem där utan att försöka tala dem till rätta.

– Det är ingen idé. Vad tror du de ska göra i stället? säger Pop.

Minimilönen för en thailändare är trehundra baht om dagen, vilket motsvarar omkring sextio svenska kronor. Att arbeta i sexindustrin innebär många gånger en högre lön.

Några tjejer berättar att de en bra natt gör omkring tvåusen baht, vilket motsvarar 430 svenska kronor. Vissa nätter eller vissa perioder är det trögare och de får gå hem utan pengar.

En bar i Pattaya där många *sao praphet song* säljer sina kroppar till utländska män.

Noi från Sisters delar ut kondomer till några av bararbetarna.

Noi, Pop och Mae Chome Chaba från Sisters pratar med en sexarbetare på Beach Road i Pattaya.

Sisters lokaler i södra Pattaya.

Thitiyanun Nakpor är chef på Sisters.

Pop och chihuahuan Dollar efter en motorcykelfärd genom Pattaya.

Det är ett osäkert arbete på många sätt. Även om de gör betydligt mer pengar än de skulle göra på ett vanligt arbete så är också priset de får betala högt.

– Det finns till och med de med en bra utbildning som blivit tvungna att prostituera sig, för arbetsgivarna vill inte anställa transpersoner. De säger att de inte har någon policy för det, och i vårt land finns ingen diskrimineringslag som skyddar oss. Vem vet vad jag skulle ta mig till? Jag kanske också skulle prostituera mig om jag inte hade fått jobb på Sisters, säger Pop som har en masterexamen i sociologi från Thammasatuniversitetet i Bangkok.

– De transpersoner som har det allra tuffast är de som försörjer sig som sexarbetare och samtidigt är hivpositiva. Ännu värre är det för de som också är utlänningar, kanske hitflyttade från något av grannländerna. De är oerhört drabbade och lever många gånger ett fruktansvärt svårt liv. De står utanför sjukvården och blir ännu mer trakasserade i samhället. Det är fyrdubbel stigma, fortsätter hon.

Och hotet om hiv blir en brutal verklighet för många i sexindustrin, men också för transkvinnor i allmänhet. De är särskilt sårbara för att drabbas då information, sjuk- och hälsovård misslyckas med att nå ut till dem. Mycket på grund av att de av hälsovården betraktas som män som har sex med män. Transkvinnorna har svårt att identifiera sig med den gruppen och känner att de kanske inte hör hemma någonstans.

I Thailand räknar man med att så många som 13,5 procent av alla transkvinnor är hivpositiva. Det är tio gånger fler än bland den allmänna vuxna befolkningen.

Sedan september 2011 till september 2012 har 276 testat sig hos Sisters och av dessa fick 23 beskedet att de smittats. Det berättar Mae Tai som är kurator på Sisters.

Vi åker vidare till Beach Road. På dagarna trängs här turister under alla de hundratals parasoll som nästan täcker stranden. På nätterna pågår helt andra saker. Jag blir förvarnad för vad som kommer möta oss. Här är många av

de prostituerade hemlösa. Trasiga. Minderåriga.

Nästän genast hittar Pop två unga sao praphet song som sitter på trottoarkanten. Den ena masserar den andres axlar. Deras kroppar är små och spåda och en av dem har mycket dåliga tänder. Hon ler men hennes ögon säger något annat.

...det är straffet vi måste ta för de synder vi begått i tidigare liv.

– Doi

i skenet av strålkastarna. Herrelösa hundar och skabbiga katter stryker omkring.

Massor av män: ryssar, indier, amerikaner, svenskar – ja alla nationaliteter passerar längs gångvägen. När någon av tjejerna vi pratar med

får önskvärd uppmärksamhet från en man får vi snabbt gå därifrån, utan att slutföra uppdraget. Och natten på strandvägen fortsätter som vanligt.

Thitiyanun Nakpor, eller Doi som hon kallas, är chef på Sisters. Hon berättar om hur hon drömde om att arbeta på bank efter att hon avslutat studierna i IT och business. Men när hon sökte jobb på en bank hemma i Chiang Mai i norra Thailand bad de henne att klä sig och prata som en man. Då skulle hon få jobbet.

I stället gjorde hon som många andra i hennes situation och flyttade till Bangkok, där hon till slut fick jobb som makeup-artist. Där kunde hon vara sig själv.

– Anledningen till att så många transpersoner arbetar i skönhets- eller underhållningsbranschen är inte för att de alla nödvändigtvis vill göra detta. De flesta gör det för att de inte kan få några andra arbeten eller för att de är trötta på att ta skit i det vanliga arbetslivet, säger Doi.

I stället flyr de verkligheten in i mörkret. Alkohol, droger och fester, pengar, sena nätter och slappa dagar – det är också sådant som lockar dem som fortfarande är unga. Samtidigt kastas de mellan hopp och förtvivlan, drömmar och uppgivenhet. Förförelse har för dem blivit en vana – ett sätt att överleva. De flörtar oavbrutet och har en slags professionell sexualitet och ler det där leendet mot alla som kommer deras väg. På det sättet kan det komma något gott ur allt elände.

Och de som inte öppet prostituerar sig arbetar ofta på någon av de många kabaréshowerna i Pattaya, där gränsen mellan underhållning och prostitution är härfin.

Många säljer sig för att kunna skicka hem pengar till familjen. De hoppas på så sätt bli accepterade av den familj som en gång vänt dem ryggen. För ingen där hemma frågar vart pengarna kommer ifrån. De är bara tacksamma för det ekonomiska tillskottet som dimper ner en gång i månaden.

Många är de som berättar att de blivit förskjutna av sina föräldrar, även om mödrar oftast inte har så svårt att acceptera och förstå. Värre är det med fäderna.

– Min far är polis och thaiboxare. En riktigt stark thailändsk machoman. Han hade väldigt svårt att acceptera mig och min bror när han insåg att vi båda var

Transsexuella kabaréartister efter en föreställning i Pattaya.

Pop tillsammans med Mae Tai som är kurator på Sisters.

May från Kambodja jobbar på Sisters i Pattaya.

sao praphet song. Kvinnor i byn kom hem till min mamma och berättade hur det stod till med mig och min bror – som ju numera är min syster. De sa att det måste vara *kamma*, straffet vi måste ta för de synder vi begått i tidigare liv, berättar Doi.

Men med tiden insåg båda hennes föräldrar att deras barn var lyckade trots att de var sao praphet song. Doi får är numera tacksam att det gått så bra för hans dotter. Hon har studerat och har en chefsposition och kämpar samtidigt för transpersoners rättigheter. De är stolta nu berättar hon nöjt.

Att också Doi's bror var sao praphet song kanske gjorde det extra svårt för deras far. Av två söner och en dotter är alla i dag dottrar. Det var svårt att acceptera för en machoman i det patriarkala thailändska samhället.

Luftkonditioneringen dånar högt på full styrka. Det är i slutet av september, mitt i regnerperioden, men det märks det ingenting av denna heta dag. Dollar, Pops vita lilla chihuahua, för dagen klädd i en blå tröja med dollartecknet på ryggen, pockar på uppmärksamhet genom att dra snabba race över Sisters lokaler. Detta framkallar många skrat hos tjejerna som äter lunch i entrén.

I ett rum på andra våningen sitter May och arbetar. Hon är 26 år och kommer från en fattig liten by i Battambangprovinsen i nordvästra Kambodja. Hon har känt sig som en tjej så länge hon kan minnas, och började leva som kvinna så fort hon kunde. May var den enda transpersonen i byn och för detta blev hon hänad av grannar, jagad och utsatt för stenkastning av barn i byn, förnekad och misshandlad brutalt av sin far.

– En vän till min far, en bonde med mer makt och pengar jämfört med oss andra, sa till min far att han skulle döda mig om jag hade varit hans son. Min far försökte få mig att ändra mig. Han slog mig med trädgrenar över hela kroppen tills jag blödde. Han släpade mig på marken och satte mig i tvångsarbete. Jag frågade honom varför han måste hata mig. Han sa att jag drog skam över familjen. Men jag är ju som jag är, hur ska jag bara kunna ändra mig? Till slut kunde jag inte stanna kvar hemma, han sa att det var antingen jag eller han, berättar May.

Hon blev tvungen att lämna hemmet och tog sig till Thailand – landet som alla där hemma sa var så fantastiskt och där allt var möjligt.

– Jag fick jobb i en tegelstensfabrik i Chonburi men det var ett hårt och krävande arbete. Jag var

ju byggd som en tjej och levde som en tjej. Men jag försökte jobba på för det var den enda möjlighet jag hade. Men problemet är att arbetsgivare alltid förväntar sig att vi ska arbeta som män. Det är svårt. De är på oss hela tiden och tycker att vi är lata och svaga.

Vid en kort sejour med arbetssökande i Rayong, en stad inte långt från Pattaya, blev hon bestulen på allt hon ägde och utan varken pass, kontakter eller pengar kunde det nästan bara sluta på ett sätt. Att hon var sao praphet song

Han slog mig med trädgrenar tills jag blödde.

– May

var också ett hinder – ingen ville anställa henne.

May hade inte en tanke på sexarbete, hon visste inte ens att sex var något man kunde sälja.

Men nu vill hon gärna berätta sin historia. Mellan små klunkar vatten i det svala dunkla arbetsrummet berättar hon om vägen mot den mörkaste plats hon

aldrig kunnat föreställa sig. Hon började jobba i en fabrik som tillverkade t-shirts. Sådana som turister kan pruta ner till femtio baht i turistområdena. Hon blev utnyttjad, arbetade varje dag under slavliknande former och när det var dags för löneutbetalning fick hon inga pengar.

– Jag hade inget pass, inget arbetstillstånd och därför hade jag heller inga rättigheter, sa de. Dessutom var jag sao praphet song. Jag hade knappt varit utanför min by där jag vuxit upp, jag pratade ingen thailändska och hade bara gått sexårig grundskola. De enda engelska ord jag kunde var boy, girl och hello. Jag hade inga vänner och visste inte vart jag skulle ta vägen, berättar May.

Så åkte hon till Pattaya efter ett tips från en annan tjej som lovordade staden och pratade om pengar och ett bra liv. Men väl där blev hon tvungen att i två månader sova på stranden – precis som så många andra i hennes situation. Ibland sov hon i skogen, ibland gick hon bara omkring planlöst utan att veta vad hon skulle ta sig till. Hon tiggade mat och åt bark från träden. Det var inte det liv som May hade föreställt sig att komma till.

För att kunna äta och för att kunna skicka hem pengar till sin fattiga familj i Kambodja började hon att sälja sin kropp.

Mays mobiltelefon lyser upp det mörka rummet men hon ursäktar sig bara och fortsätter berätta. – När jag kom till Pattaya fick jag först en

känsla av att allt var möjligt. Jag såg alla dessa thailändska kvinnor och transkvinnor i sällskap med utländska män. Jag tog för givet att det var deras pojkvänner. Vet du, innan jag kom till Thailand kunde jag aldrig tro att man kunde ha sex för pengar – att män kom hit för att köpa sex. Minst av allt trodde jag att jag skulle sälja min egen kropp, men desperation får en att göra de mest otänkbara saker, säger hon allvarligt.

Hon blir tyst, dricker lite vatten, tar sats och fortsätter:

– Det var hemskt att behöva göra det jag gjorde men jag gjorde det för att jag var desperat och hungrig. Det var fruktansvärt men till slut gick de dåliga känslorna över. Men jag vande mig aldrig, säger hon.

Sedan två år tillbaka är May en av tio medarbetare på Sisters. Hon har lämnat barerna och prostitutionen bakom sig men hon påminns ständigt om det livet när hon är ute för att prata med dem som fortfarande är kvar där ute i mörkret. Det finns många i Pattaya som är i samma situation som hon själv var i, som har tvingats hemifrån för att familjen inte kan acceptera deras önskan att leva som kvinnor.

Hennes relation till sin far är bättre nu men det gick två-tre år innan de pratade med varandra. I dag finns det flera transpersoner

i hennes hemby och en av dem är den yngste sonen till Mays fars gode vän. Han som skulle mördat May om hon varit hans son.

– Jag tror att ens handlingar en vacker dag slår tillbaka mot en. Han har lärt sig sin läxa. Idag vet alla i byn vem jag är, du kan fråga vem som helst på marknaden om mig – alla känner till min historia. Jag har blivit en förebild och ett bevis på att man kan leva som transkvinna, säger May.

Hon släpper ut sitt långa kolsvarta hår och slänger lite med det och sätter sedan upp det i en stor knut högt uppe på hjässan. Hon suckar och fortsätter:

– Sedan jag kom hit, och än i dag, undrar jag vad det var som alla i Kambodja menade var så fantastiskt i Thailand. Jag undrar, är jag dum eller? Vad är det som är så perfekt och fantastiskt med detta landet? ■

Jag kunde aldrig tro att man kunde ha sex för pengar.

– May

Hallå där docent Sam Winter...

...vid universitetet i Hong Kong, som under många år forskat om transpersoner i Asien och Stillahavsområdet. Hur många transkvinnor finns i Thailand idag?

– De är möjligtvis omkring 300 000 men uppgifterna varierar mycket och det finns inga helt säkra siffror.

Finns det fler transpersoner i Thailand jämfört med ett, sett till befolkningens mängd, motsvarande land i Europa?

– Eftersom det är så ont om pålitliga siffror så är det svårt att säga säkert. Men det kan vara så att vad vi ser i Thailand är inte en högre siffra med personer med könsdysfori, eller vad man på vissa håll kallar könsidentitetsstörning, utan ett större antal människor som är villiga att göra något åt det – att faktiskt leva som det motsatta könet. Om man då jämför med hur det ser ut i västländerna.

Vad säger du om påståendet att många thailändska transpersoner har valt att bli transkvinnor för att tjäna pengar i sexindustrin?

– Det jag kan säga är att jag aldrig har träffat någon sådan person. Jag har heller aldrig träffat en thailändare som sagt att den känner eller vet en person som har valt att bli transperson för att tjäna pengar.

Skulle en heterosexuell man göra detta med sig själv? Jag tror inte det. Skulle en butch homosexuell man göra det med sig själv? Jag tror fortfarande inte det.

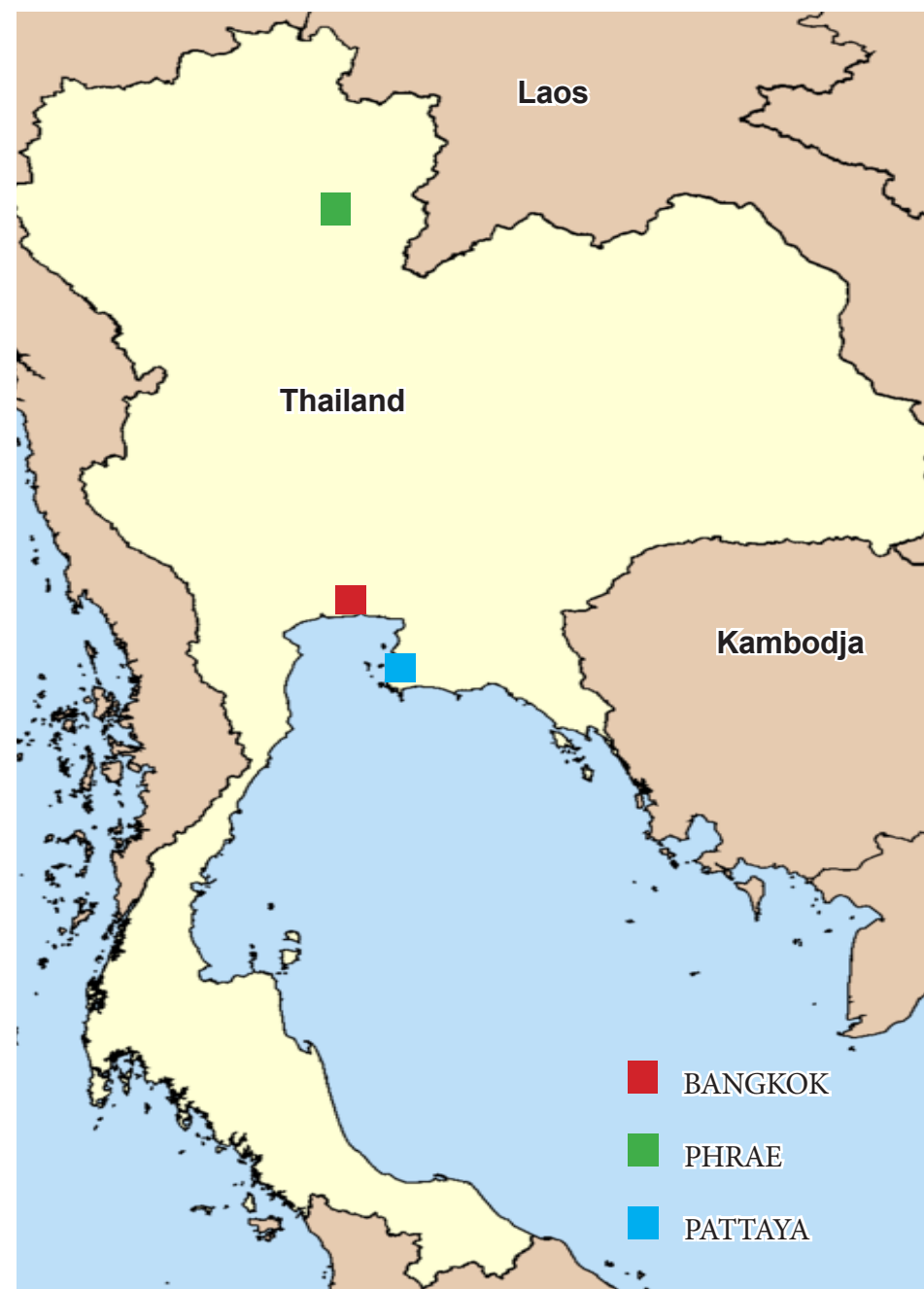
Det finns massor av möjligheter för dessa människor att finna andra jobb, där de också kan gömma sin homosexualitet. Dessutom kan de arbeta som manliga prostituerade.

Skulle en feminin homosexuell man kunna göra det med sig själv? Kanske, men det finns en kulturell dimension som man måste tänka på.

Text: Lina Campbell

Sam Winter, docent och chef för avdelningen för utveckling och mångfald vid Universitetet i Hong Kong. Han är författare till åtskilliga publikationer, bland annat "Why are there so many kathoys in Thailand?" Han är också direktör för Transgender Asia Research Centre, som syftar till att främja forskning och social aktion för transpersoner i Asien. (Foto: Transgenderasia.org)

THAILAND

Area: 513 115 km²
Befolkning: 69,5 miljoner (2011)
Religion: 95 procent är buddister
Statsskick: Konstitutionell monarki
Regent: Rama IX, Bhumibol Adulyadej (kung)
Premiärminister: Yingluck Shinawatra
Huvudstad: Bangkok
Officiellt språk: Thai
Valuta: Baht (10 THB = 2 SEK)

(Källa: Nationalencyklopedien och Wikipedia)

Psykologen Timo Ojanen:

"De drivs till samhällets utkant"

Att transpersoner diagnostiseras med könsidentitetsstörning är en bidragande orsak till den stigmatiering och diskriminering som de utsätts för. En internationell kampanjrörelse kämpar nu för att få bort patologiseringen av transpersoner.

Timo Ojanen är psykolog och arbetar med forskning om transpersoners hälsa vid Mahidoluniversitetet i Bangkok. Han har tidigare gett samtalstöd till personer vid en organisation för sexuell mångfald. Även han instämmer i avpatologiseringsrörelsens krav.

Vilka är de största utmaningarna för transpersoner i Thailand idag?

– Även om transpersoner är mer kulturellt erkända i Thailand, är deras kön de-facto inte erkänt i thailändsk lag. Lagen skyddar dem inte heller uttryckligen mot diskriminering. Det thailändska samhället har fortfarande restriktiva föreställningar om anständighet, vilket innebär att transkvinnor endast accepteras i yrken som frisörer, underhållare eller blomsterhandlare, men generellt sett inte som advokater, politiker, läkare, lärare, verkställande direktörer och så vidare. De flesta thailändare verkar tycka att det inte är mer än rättvist att de är diskriminerade med hänvisning till "lämplighet" – eller vad som anses "riktigt" och inte. Detta driver många transpersoner till samhällets utkant, vilket ofta innebär sexarbete.

Dessutom, utan ett juridiskt erkännande, betraktas de som homosexuella, inte heterosexuella och samkönade äktenskap är inte tillåtna.

Om vi ska prata om hälsa så är hiv-prevalensen cirka tio gånger högre än hos den allmänna vuxna befolkningen och det finns ingen bra sexuell hälsovård för transpersoner.

Vilken är den viktigaste förändringen som behöver göras?

– Det skulle vara en lag som ger transpersoner rätt att ändra sin könstillhörighet så att de kan behandlas som det kön de känner att de tillhör.

Enligt min mening bör alla ha möjlighet att fritt ange sitt juridiska kön själva, så som man nu kan göra i Argentina. Detta skulle hjälpa transpersoner med alla deras behov. Men jag är inte säker på om det är realistiskt att förvänta sig en sådan förändring i det närmaste.

Hur ser den psykiska hälsan ut för transpersoner i Thailand?

– I en opublicerad studie av Docent Sam Winter från 2005, hade 22 procent av de tillfrågade thailändska transkvinnorna försökt begå självmord. Depression är vanligt, liksom drogmissbruk i vissa områden. Jag tror att detta främst beror på den diskriminering de utsätts för. Dessutom kan känslan av att vara född i fel kropp vara svårt i sig.

Jag tror inte heller att det är vettigt att diagnostisera transpersoner som psykiskt sjuka bara för att de är transpersoner. Så som Världshälsoorganisationen fortfarande har som policy. Ett mindre stigmatiserande sätt att ge tillgång till vårdtjänster måste hittas. Det skulle istället kunna koda som ett speciellt tillstånd som kräver läkarvård, som graviditet är för närvarande. Det kan vara en väg att gå.

Hur är sjuk- och hälsovården för dem då?

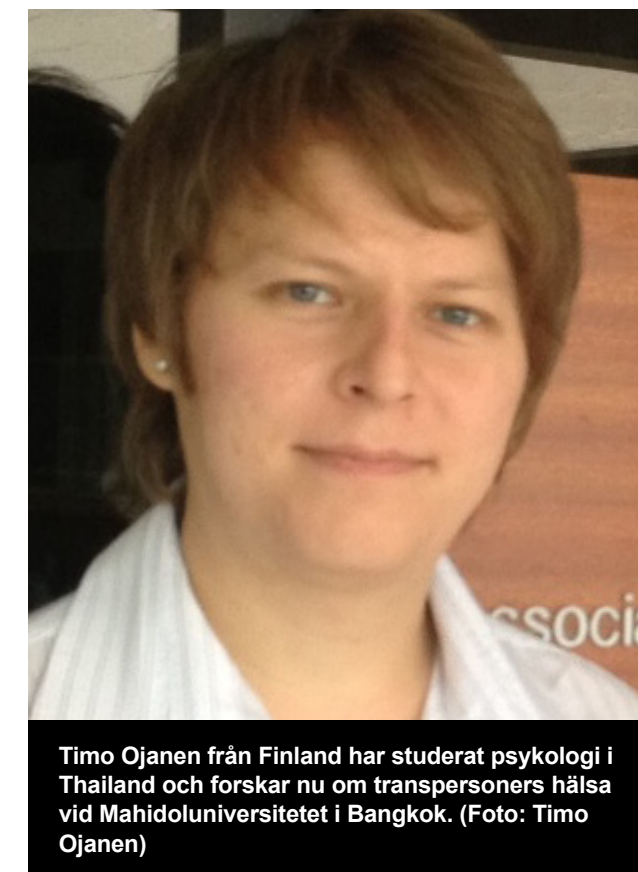
– I den allmänna vården är det en slump om du stöter på någon som har lite förståelse, eller någon som kommer göra att du bara känner dig sämre. I vissa offentliga tjänster har en psykiater tre minuter avsatt per patient och psykologer är inte där för att ge rådgivning, utan för att utföra psykologiska tester. Den privata sektorn har mer tid, men inte nödvändigtvis mer förståelse, och de kan också vara mycket dyra.

Många thailändare tror att psykologer endast är till för galna och psykotiska människor och att söka hjälp är många gånger skamligt.

Vad som verkar fungera bättre är rådgivning där frivilliga transpersoner ger stöd till andra, genom en webbplats eller online-chatt. Mest stöd får man troligen vänner emellan, även om de har liten kunskap om hälsofrågor och psykisk hälsa.

Avpatologiseringen

Enligt Världshälsoorganisationens (WHO) internationella klassificeringssystem för sjukdomar ICD klassas transpersoner som störda. Diagnosen "gender identity disorder" eller könsidentitetsstörning är internationell och används också i Sverige. Diagnosen är omtvistad och en kampanjrörelse vid namn Stop Trans Pathologization 2012 har vuxit fram i kampen mot att stämpla transpersoner som sjuka. Svårigheterna som diskuteras gäller hur patologiseringen kan upphöra och tillgången till vården samtidigt säkras. Ett land som lyckats är Argentina. Där har man nyligen antagit en lag som är den första i världen som utgår från respekten för människors könsidentitet. Lagen ställer inget krav på diagnos och de som vill genomgå medicinska ingrepp erbjuds att göra det kostnadsfritt. (Källa: www.stp2012.info och RFSL).

Timo Ojanen från Finland har studerat psykologi i Thailand och forskar nu om transpersoners hälsa vid Mahidoluniversitetet i Bangkok. (Foto: Timo Ojanen)

Jag tror att Thailand behöver mer specifik och professionell psykologiskt stöd och mer utbildning för vårdpersonal, samt offentliga kampanjer för att övertyga transpersoner att de förbättrade tjänsterna verkligen är okej för dem.

Slutligen, hur skiljer sig livet för en transperson i Thailand från ett liv som transperson i Sverige eller ett annat västerländskt samhälle?

– Transpersoner är mycket mer synliga i den thailändska kulturen – de har en specifik kulturell roll. Detta kan hjälpa dem att känna att det finns en plats för dem – problemet är bara att den platsen är så trång. De förväntas vara stereotyper av sig själva.

Varje femåring i Thailand vet vad en "kathoy" är, och kan förmodligen nämna några vid namn. Så är inte fallet i västländer som exempelvis Sverige.

Transpersoner i Thailand inser vad de är mycket tidigt, och börjar transformationen i unga år – medan många västerländska transpersoner börjar inse eller acceptera sin identitet långt senare i livet. ■

Text: Lina Campbell